

Asia: VN/6802/2020

Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

1) Kommentit arviomuistiossa esitetystä tulevaisuuden visiosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suurin osa digitaalisen henkilöllisyyden hankkeen tavoitteista on kannatettavia

Suomi pyrkii edelläkävijäksi digitalisaation ja teknologisen kehityksen hyödyntäjänä. Tavoitteena on nostaa julkisen sektorin teknologia- ja digitalisaatiokyvykkyyttä sekä kehittää julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä. Valtiovarainministeriössä on hallitusohjelman johdosta tunnistettu tarve kehittää digitaalisen henkilöllisyyden saamisen, käytön ja hallinnoinnin toimintatapoja kokonaisuutena. DNA tukee VM:n tavoitetta kehittää digitaalista henkilöllisyyttä sekä luoda yhdenvertaiset edellytykset ja mahdollisuudet jokaiselle digitaalisen henkilöllisyyden hyödyntämiseen.

Yhdenvertaisten edellytysten luomisessa avainasemassa ovat ulkomaalaisten henkilöiden rekisteröintiin liittyvät kysymykset sekä EU-alueella tapahtuvan (rajat ylittävän) tunnistautumisen ratkaiseminen. Tämä on tunnistettu myös arviomuistiossa.

Digitaalisen henkilöllisyyden kokonaiskehityksessä VM on kuitenkin jättänyt huomiotta nykyisen mallin edut kuluttajille sekä toimivat tunnistusmarkkinat. Arviomuistion suurin puute on, ettei se ota huomioon Traficom:n ja KKV:n markkinaselvitystä, jossa todetaan nykyisen järjestelmän toimivan hyvin. Selvityksessä käytetyn kyselytutkimuksen mukaan kansalaiset ovat pääosin tyytyväisiä nykyisin tarjolla oleviin vahvoihin sähköisiin tunnistusvälineisiin eikä valtion täysin uudelle tunnistusjärjestelmälle nähdä erityistä tarvetta. Myös yrityksille suunnatun kyselytutkimuksen perusteella nykyinen järjestelmä ja sähköisen tunnistamisen markkina näyttäisi toimivan

2) Kommentit arviomuistiossa esitettyyn toiminnalliseen ratkaisuun

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Muistiossa esitetyt tavoitteet ja keinot ovat epäsuhdassa keskenään

VM:n muistiossa tunnistetaan puutteita nykyisessä luottamusverkostoon nojautuvassa järjestelmässä. Esiin nostetaan erityisesti kuluttajien rajallinen mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä tunnistusratkaisua hän käyttää sähköisessä asiointissa. Kuluttajille tehdyn kyselytutkimuksen perusteella tämä ei kuitenkaan noussut ongelmaksi. Sitä vastoin, 95% vastaajista piti nykyisiä tunnistusvälineitä vähintäänkin helppona, eikä uutta valtion tuottamaa tunnistusvälinettä kaivannut 49% vastaajista.

Lisäksi on hyvä huomioida, että nykyistä järjestelmää kehitetään jatkuvasti ja kuten Traficom ja KKV:n yhdessä teettämässä selvityksessä todetaan, nykyinen kehitystyö on osin vielä realisoitumatta. Nykyisen järjestelmän puutteet olisivat ratkaistavissa pienemmillä, tosin lainsäädäntömuutoksia vaativilla toimilla. DNA, yhdessä muiden luottamusverkoston jäsenten kanssa, on pyrkinyt aktiivisesti kehittämään nykyistä järjestelmää ja on sitoutunut siihen jatkossakin.

Identiteetin hallinnasta

VM:n esittämä tavoite uudesta yksilökeskeisestä mallista sisältää monia riskejä, joita ei ole riittävästi tunnistettu arviomuistiossa. Yksilökeskeisessä mallissa henkilön oma vapaus ja toisaalta vastuu tarkoittaisi sitä, että jokaisen henkilön tulisi olla hyvin perillä siitä, mihin tietojaan luovuttaa ja mitä tällä tiedolla tehdään. Uhkana on tilanne, että henkilö luovuttaa tietojaan liian alhaisella kynnyksellä päästääkseen vain käyttämään haluamaansa palvelua.

Identiteetin hallinnan kontrollin siirtyminen tunnistuspalveluilta tunnistettavalle henkilölle muuttaa perustavanlaatuisesti rakenteita, joille nykyinen lainsäädäntö on rakennettu. Arviomuistiossakin tunnustetaan, että esitetyn tavoitetilan toteuttaminen on mahdotonta ilman merkittävää puuttumis- tai nykyiseen markkinasääntelyyn.

”Identiteetin hallinnan kontrollin siirtyminen tunnistuspalvelulta tunnistettavalle henkilölle muuttaa perustavalla tavalla niitä (liike)toiminnan rakenteita, joiden perusteella nykyinen lainsäädäntö on rakennettu”

VM:n mukaan tämä ei poista sääntelyn markkinaehtoisuutta. Uusi järjestelmä on kuitenkin ristiriidassa kilpailulain kanssa sekä rikkoo valtioneuvoston päätöksiä.

3) Kommentit arviomuistion sisältämästä oikeudellisesta arviosta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Arviomuistiossa esitetyt toimet ovat kilpailulain vastaisia

Valtion tunnistusvälineen luominen antaisi valtion tunnistusvälineen tuottavalle ja tarjoavalle toimijalle valikoivan taloudellisen edun, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua markkinoilla. SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna etuna pidetään mitä tahansa taloudellista hyötyä, jota yritys ei olisi voinut saada tavanomaisissa markkinaolosuhteissa, toisin sanoen ilman valtion toimenpidettä. Etu vääristää kilpailua markkinoilla, sillä tunnistusvälineen rahoittaminen tapahtuu valtion varoista.

Julkiset asiointipalvelut muodostavat merkittävän osan sähköistä tunnistamista koskevasta kysynnästä (Traficom ja KKV:n markkinaselvityksen mukaan n. 60-75 % tunnistustapahtumista tehdään julkishallinnon palveluihin suomi.fi-palvelun kautta) ja on selvää, että julkisissa asiointipalveluissa suosittaisiin valtion maksutonta tunnistusvälinettä nykyisten markkinoilla olevien ratkaisujen sijaan. Nykyisten maksullisten tunnistamisvälineiden rinnalle valtion varoilla kehitetty, asiointipalvelulle ja mahdollisesti myös kuluttajille maksuton tunnistamisväline vääristäisi tai uhkasi vääristää kilpailua markkinoilla, ja heikentäisi merkittävästi yksityisten toiminnanharjoittajien toimintaedellytyksiä markkinoilla.

Valtiovarainministeriön hanketta koskevan julkisen aineiston perusteella voidaan pitää todennäköisenä, että hankkeen tarkoituksena on korvata julkisella sektorilla yksityisten toimijoiden tarjoama luottamusverkostoon perustuva vahva tunnistaminen kokonaan valtion omalla tunnistamispalvelulla. Siltä osin kuin tunnistusvälinettä hyödynnettäisiin myöhemmin mahdollisesti myös yksityisissä asiointipalveluissa, on täysin selvää, että toiminta sisältää ilmeisen riskin kielletystä valtioneudesta. Vahvan tunnistautumisen palveluiden tarjoaminen yksityisissä asiointipalveluissa on kiistatta taloudellista toimintaa, ja näillä markkinoilla toimiessaan valtio kilpailisi suoraan yksityisten toimijoiden kanssa.

Tunnistusvälineen luominen ei täytä yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun edellytyksiä

Valtiovarainministeriön arviomuistiossa vedotaan myös yleisempiin yhteiskunnallisiin tavoitteisiin. SEUT 106(2) artiklan mukaisten yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvien ns. SGEI-palveluiden tuottaminen on mahdollista ilman, että valtioneukisääntöjä loukataan, mutta palvelujen tuotannon on tällöin noudatettava komission SGEI-tiedonantoa. Tiedonannon 48 kohdan mukaan julkisen palvelun velvoitetta ei tule asettaa sellaiselle toiminnalle, jota yritykset jo tarjoavat tai voisivat tarjota "tyydyttävästi ja yleisen edun mukaisilla ehdoilla, jotka valtio määrittää". Tällaisia ehtoja ovat

esimerkiksi hinta, objektiiviset laatuominaisuudet, jatkuvuus ja palvelun saatavuus. Suunniteltu valtion tunnustusväline ei selvästikään täytä näitä komission SGEI-palvelulle asettamia edellytyksiä.

4) Muut kommentit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Frosterus Heli
DNA Oyj